

(на матеріалі української прози кінця ХХ – поч. ХХІ ст.). Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Філологічні науки. 2013. Вип. 32(1). С. 137-142.

26. ISO 704:2022(E) Terminology work – Principles and methods. ISO, 2022. VIII, 82 p.

ДОБРОВОЛЬСЬКА Людмила
викладач, Київ

АВІАЦІЙНА ТЕРМІНОЛОГІЯ В СИНХРОНІ ТА ДІАХРОНІ

Інтенсивний розвиток технічних, природничих і суспільних наук на початку ХХІ століття в контексті поступального розвитку термінологічних систем спричинив перебудову термінології української мови, що зумовило необхідність якісного перекладу та кодифікації термінологічних одиниць, їх адаптації до сучасних умов. Активний розвиток науки і техніки в галузі авіації, виклики сьогодення та військово-економічна ситуація в державі, постійне утворення та використання нових термінів зумовлюють збільшення термінологічного корпусу української авіаційної термінології. Значний пласт лексики відображено в галузевих словниках.

Авіаційна промисловість нашої країни є невід'ємною частиною світового авіаційного простору. Офіційною мовою в цій сфері є українська. Звичайно, за межами України професійне спілкування потребує мови-посередника, такою є англійська як одна з найпоширеніших мов світу. Сучасна українська авіаційна термінологія розвивається і вдосконалюється відповідно до розвитку науки. Згадана терміносистема є відкритим термінологічним простором, який на сучасному етапі розширює свій функціональний статус. Сьогодні авіаційна термінологія відповідає вимогам міжнародних стандартів і наукової комунікації, але, певною мірою, ще перебуває на стадії стандартизації та кодифікації.

Серед термінології досліджуваної групи переважають словосполучення. Наприклад, насьогодні поняття *авіаційна безпека* присутнє в низці нормативно-правових документів і в деяких з них закріплено на законодавчому рівні. Зокрема, про це йдеться в Законі України «Про транспорт» (№ 232/94-ВР від 10.11.1994), Законі України «Про Державну програму забезпечення авіаційної безпеки цивільної авіації», Повітряному кодексі України (№ 759-ІХ від 13.07.2020), який є системоутворювальним законодавчим актом для цивільної авіаційної галузі України та в Указах: указах Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення безпеки польотів авіації Україна» (№ 17/98 від 15.01.1998), «Про заходи щодо впорядкування міжнародних повітряних перевезень вантажів військового призначення та подвійного призначення» (№ 1488 від 25.12.2003). У постановах і розпорядженнях Кабінету Міністрів України: «Про затвердження Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів і мінімізації їх наслідків» (№ 1051 (ДСК) від 15.08.2007), «Про утворення Міжвідомчої комісії з питань авіаційної безпеки цивільної авіації» (№ 938 від 10.10.2012), «Про затвердження Положення про Державіаслужбу України» (№ 520 від 08.10.2014), у наказах Мінтрансу та Міністерства інфраструктури України: «Про затвердження Інструкції з оцінки рівня загроз безпеці цивільної авіації України» (№ 390/(ДСК) від 11 травня 2007 р.), зареєстрованої в Мін'юсті від 10 травня 2007 року за № 493/13760. Звичайно, це не всі чинні нормативно-правові документи на території України. У Повітряному кодексі України подано таке визначення: «Авіаційна безпека – стан цивільної авіації, при якому ризик ураження людей або майна знижений до прийняттого рівня в результаті безперервного процесу та управління рівнем небезпеки і підтримується на цьому рівні або подальше зниження в сферах безпеки польотів, авіаційної безпеки, безпеки навколишнього середовища, економічної безпеки та інформаційної безпеки» [1].

Незважаючи на недостатню визначеність окремих термінів та їх неврегульованість у нормативній системі, лексеми активні в різних вузьких сферах, які обслуговують авіаційну галузь України

(авіаційний транспорт, робота аеропортів, робота різноманітних допоміжних служб тощо).

Аналіз складних авіаційних термінів свідчить про наявність термінів-словосполук, які виникли внаслідок ускладнення термінів простішої конструкції. Словосполуки уточнюють поняття, сприяють подальшому структуруванню й деталізації термінологічної лексики. Вони є складним заголовком наукового чи технічного поняття, виконують номінативну та комунікативну функції терміна і є складовою частиною терміносистеми [2].

Такі терміни є історичною закономірністю розвитку номінативної терміносистеми. Вони відображають загальномовний процес найбільш вмотивованого утворення, точних і однозначних назв.

Досліджувані нами терміни-словосполучення за структурою є двокомпонентними, здебільшого утворюються шляхом додавання до однослівного терміна пояснювального компонента, що надає новоутвореному терміну конкретного значення.

Термінологічні системи перебувають у стані безперервної зміни через зміну рівня наукових знань, різницю у поглядах представників окремих шкіл, які по-різному досліджують об'єкт своїх досліджень. Серед важливих завдань термінологів варто виокремити, перш за все, виявлення в терміні своєрідного домінантного значення, яке перебиває найбільш частотні терміни вживання.

Відбір термінології та термінологізованої лексики передбачав визначення меж між професійними термінами та загальноновживаними словами, а також між термінами міжгалузевого функціонування, термінами-синонімами, одиницями професійної термінології тощо.

Науково-технічна мова у процесі відродження та творення української технічної термінології має відповідати таким вимогам: бути точною, однозначною, легкою для сприйняття за формою та змістом, стабільною, зв'язною та лаконічною. Кожна термінологічна одиниця існує в сукупності всіх варіантів певного слова чи стійкого словосполучення, що виражають професійне

поняття. Функція термінів має бути ознакою професійного поняття, інваріантом для низки варіантів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Povitrianyi Kodeks Ukrainy 07.08.2020
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3393-17#Text>
2. Burlakova, I., Sibruk, A., Khalinovska, L., Sibruk, V. Terminological modelling of the aviation terms system in the context of globalized information space and security of aviation industry. IOP Conference Series: Materials Science and Engineering, 2020, 918 (1), P. 012085. <https://iopscience.iop.org/journal/1757-899X> doi: 10.1088/1757-899X/918/1/012085

ДОЦЕНКО Олена,
канд. філол. наук, доцент, Київ

ЛІНГВІСТИЧНА ЕКСПЕРТИЗА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ: ПРОБЛЕМИ ТЕРМІНОТВОРЕННЯ

Нині занадто стрімко відбуваються зміни в системі правничої термінології, причому часто вони не супроводжуються ні фаховим обговоренням, ні інформуванням населення про результати нововведень. Прикро, але до напрацювання новацій зазвичай не залучають філологів, здатних проаналізувати доречність втручання в уже чинні нормативно-правові акти або ж мовностилістичне оформлення проєктів законів. Наслідком цього є, наприклад, грубі мовні помилки у визначенні ключових понять Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», де вжито конструкцію *тягне за собою: Навмисне спотворення української мови в офіційних документах і текстах, зокрема навмисне застосування її з порушенням вимог українського правопису і стандартів державної мови, а також створення перешкод та обмежень у застосуванні української мови **тягнуть за собою** відповідальність, встановлену законом* [4]. Попри те, що